

patronov, zelo pokvarjena in dandanes skoro nerazumna. Takó bode malokdo véroval, da je ime *Sveto* (Suto) nastalo iz »sveti Tilih«, ali *Sušid* iz »sv. Egid« (čitaj: Ežid), *Sutomiščica* (blizu Zadra) iz »sv. Eufemija«; *Sutikva* (blizu Spleta) iz »sv. Tekla«; *Sukošjan* (blizu Zadra in blizu Spleta) iz »sv. Kancjan« (Kocjan); *Sutomore* (na mnogih krajih po Dalmaciji) iz »sv. Marija«; *Stomrte* iz »sv. Marta«; *Sumaksim* iz »sv. Maksim«, a *Sustina* iz »sv. Justina«. — Zato je potreba zlasti pri takih krajevnih imenih mnogo pomnje, da se ne vtihotapi kaka napačna pisava in zarad tega napačna razlaga.

Ker so torej krajevna naša imena tólike važnosti, zato je potrebna največja pomnja pri zapisovanji in določevanji pravilne oblike teh imen. Prepričan sem, da se bode ne le odbor za nabiranje teh imen, nego tudi večina nabiračev ravnala po vzgledu sličnih imenikov drugih národov, n. pr. Švicarja J. J. Eglja »Nomina geographica« in Umlaufa »Geographisches Namensbuch« in da se poučí tudi iz Kümmelevih razprav »Die Anfänge der deutschen Cultur in Oesterreich«, in iz Kronesovih spisov.

Ali ipak želim slavni odbor in gospode nabirače opomniti na naslednje okolnosti:

a) da bi se nabirala krajna imena tudi ónih dežel in krajin; kjer so nekđaj Slovenci stanovali, a sedaj ne stanujejo nič več;

b) da bi se nabiranje imen vršilo na temelji k a t a s t r a l n i h m a p, ker se na njih nahaja največ lokalnih, tudi že z a s t a r e l i h in torej zgodovinsko važnih imen;

c) da bi vsak nabirač izvolil ozirati se tudi na novo specijalno karto (1: 75.000) in pri tem popraviti kake mogoče napake, da mu bode za to hvaležen ne samó c. kr. vojniški kartografski závod na Dunaji (popravki se pošiljajo knjigarju A. Lechnerju, Wien, Graben 31), nego še posebno mi Slovenci, ako zvémo pristna imena mnogih stranij lepe domovine svoje.

(Konec prihodnjič.)

Vesela vožnja.

Humoreska.

Spisal Ivan Hribar.

Trdijo sicer, da človeka spametuje škoda; vender pa ne verjemite, da vsakoga. Dohtar Konec¹⁾ imel je precěj škode, ker je hlepel po svojem kónji, imel je vrhu tega še sramoto; a kdor bi mislil, da se je zarad tega spametoval, silno bi se motil.

¹⁾ Glej »Ljubljanski Zvon«, 1888, str. 757.

Preselivši se v mesto, pridobil si je po spretnosti svoji precejšnjo prakso. Ker je bil dohtar Konec tudi sicer prijaznega vedenja in ni o vsaki priliki razodeval zdravniškega načela, da se uljudnost nikakor ne strinja z medicinskim znanjem, pridobil si je takisto med meščani mnogo prijateljev. Kjerkoli je bila kaka večerna zabava, tam si gotovo našel dohtarja Konca, ki je — da spravi v čast svoje ime — ostajal vedno do — konca. Na vsakem domačem plesu je bil navzočen, saj je bil samec, zatorej vsekako imenitna osoba v indeksu »dobrih partij«. Matere, katerim je bila skrb za svojih doraslih in dorastajočih hčerâ srečno bodočnost, védele so uravnovati vabila takisto, da dohtar ni mogel odrekati. On je sicer tudi sam plesal rad; ali delali bi mu vendar veliko krivico, trdéči, da je rad pohajal take domače zabave. Le óni, ki vedó, kakšne hekatombe ponesrečenih improvizacij, dolgočasnih deklamacij in vodénih dovtipov se o takih prilikah pošlagajo na žrtveník boginje gluposti, razumel nas bode, zakaj se dohtar Konec, ki je bil pameten človek, ni mogel spoprijazniti s takimi zabavami. A kaj se hoče! Človek je mnogokrat suženj svojega poklica. Takó tudi naš dohtar. Naj bi ne bil vzprejel jednega povabila — gorjé mu! Užaljena gospodinja ne bila bi več pustila dobrega lasú na njem in ker je ženski svét mesta, v katerem se je bil naselil dohtar Konec, kadar gre za obiranje kakega moškega, solidaren kakor malokje, bilo bi to kolikor tóliko v kvaro njegovi praksi. Izkušeni dohtar je to dobro védel in zato se je rajši žrtvoval.

Resnično rad pa je naš dohtar zahajal na takoimenovane »jour fixe«, katere so nekateri prijatelji prirejali v stranski sobi gostilne pri »zeleni žabi«. Prostor, ki so si ga za te »jour fixe« izbrali, sicer ni bil prav srečen; bila je namreč podolgasta nizka soba s tremi okni in neko pod stropom skozi zid prebito okroglo luknjo, katero so evfemistično nazivali »ventilacijo«. Kadar se jih je v tej sobi zbralo le deset — in vseh »fiksovcev« bilo je do dvajset — in so si zapalili vsak svojo lulo ali smodko, tedaj so v kratkem sedeli v taki gósti megli, da jih »zelená žaba«, — takó so nazivali malo tolsto krčmaríco, katera je tem imenitnim gospodom obíčno stregla sama — niti razpoznavala ni vedno in se je zarad tega večkrat dogodilo, da je zamenjávala naročena jedila in pila, kar je vselej vzbujalo precèj sméha.

Navzlic temu nedostatku pa je bilo v »tunelu« — takó so nazivali fiksovci zbirališče svoje — vedno jako veselo in vsi so že težko pričakovali sobot, katere so bile odbrane za te shode. Pa kaj bi tudi ne bilo veselo? Saj so se zbirali le možje jenakih načel in jednakega

prepričanja. Naj je tekla govorica o čemer koli, načelnih nasprotstev ni bilo nikdar med njimi.

Kar je to družbo posebno odlikovalo, bil je pa sveži humor, ki je vladal v nji. Naj se je govorilo o politiki ali o književnosti, vedno je bilo takih, ki so z duhovitimi svojimi opazkami vedeli vzbujati zanimanje in veselost. Tudi tekoči dogodki so se razmotravali navadno z vesele strani in da je kdo nepoklicanih ljudij mogel skrivaje pogledati v to družbo in bi bil videl, kakó neprisiljeno in veselo ji teče zabava, moral bi si bil misliti, da takó srečnih ljudij, kakor so sobotni gostje v tunelu pri »zeleni žabi«, ni pod božjim solncem nikjer več.

Presezalo bi okvir pripovedčece naše, ko bi hoteli opisovati vso to znamenito družbo. Dosti bodi, ako konstatujemo, da je naš dohtar Konec, ki ni poznal slasti srečnega rodbinskega življenja, nahajal v nji največ zadovoljnosti. Ker se pa srca najlože razumévajo sorodna, zato je tudi naš dohtar, dasi je gojil prijateljstvo z vsemi fiksovci, najrajši in največ občeval s pisateljem Kreménom; kajti nazori o svetu in življenji in sodba o človeštvu, kakor jih je imel Krêmen, ujemali so se prav čudovito z njegovimi nazori in z njegovo sodbo.

Krêmen je bil mož izrednega znanja. Dasi ni bil medicinec, temveč pravnik in je zatorej pripadal stánu, kateremu je mnogo do uljudnosti in družbinske uglajenosti, vendar je bil v tem oziru pravo nasprotje svojemu prijatelju Koncu. V ponašanji svojem je bil nekako mrzel, rekli bi skoro oduren, in svet, ki sodi po površnosti, dejal je, da ga ni neuljudnejšega človeka od Kreména. A kakor v prirodi mnogokrat rasó najbujnejše in najpisanejše livade na ilovnatih tléh, pod divjim od vetra in dežja izpranim kamenjem pa se skrivajo najznamenitejši zakladi zláte rude: takisto je tudi pod osorno zunanostjo Kreménovo utripalo zláto srce. Občujočemu s prijatelji se mu je otajala ledena površnost; izginil je tožni izraz plemenitega lica in preprosta, toda dovtipna govorica njegova se mu je usipala čez ustna jednako šumnemu glásu gòrskega potočka.

Ker je bil Krêmen izboren pisatelj in se je mnogo bavil tudi s politiko, govorilo se je, kadar je bil on navzočen, malone vedno o književnosti ali o političnih dnevnikih dogodkih. O vsem je imel svojo sodbo, katera je bila prijateljem njegovim vedno merodajna. A tudi dobre volje je znal biti. Ker se je to zarad resnobnega njegovega značaja dogodilo prav redkokdaj, zato so prijatelji njegovi vsak takšen slučaj smatrali za nekak praznik in ga proslavili navadno s tem, da so po kake pol ure ali tudi delj preko navadnega časa posedeli v tunelu pri »zeleni žabi« in pogledali nekoliko globóče v kozarce.

O neki taki priliki se je hotel Krêmen pošaliti s prijateljem Koncem. Kazálec velike okajene ure v tunelu je lezel ravno čez dnevno pregrajo in nekateri udje družbini so šteli ravno črte na belem miznem prtju ter pripravljali denar, da poravnajo račune o požitem pivu in cvičku, ko se oglasi Krêmen: »I, počakajte no še malo, nam bode Konec povédal, kakó je kupoval konja v Kolibji vasi.«

Krêmen se je pri teh besedah nekako pomenljivo namuznil; ostala družba pa je kakor na povelje obrnila oči v dohtarja, ki je zadrego svojo hotel skriti s tem, da je pograbil kozarec in srkal počasi iz njega kisló njegovo vsebino.

»Kaj? Konec je kupoval konja?«

»Za ježo, ali kaj?«

»Menda je le mešetáril, da si je kàj prislužil, ker ni imel nič zdravniške prakse.«

»Kaj še, jezdaril je; le pogledjte ga; na kónji je moral biti nebeška prikazen!«

Take in jednake zabavljice so se vsipale iz ust navzočnih góstov, ki so se spustili v glasen smeh.

Dohtar se je spočetka nekoliko jezil in odstavivši kozarec od usten je dregnil Kreména pod rébra, češ: »kaj nisi mogel molčati!« Ali konečno je le uvidel, da bi mu resnoba v tej družbi in v tej uri pristojala kàj slabo. Začel se je torej smijati tudi sam.

»Molčite no, prismode! Vsak človek mora kdàj storiti kako brezumnost in vsaka izkušnja je nekaj vredna.«

Ko se je takó udal sam, jeli so siliti vánj, naj jim pové kaj o svojem talentu za konjsko kupčijo, in Konec jim je za glasne veselosti pripovedoval o svojem konji takó, kakor je ves dogodek že znan čitateljem »Ljubljanskega Zvona«.

»Živio doktor! Ti pač bolje znaš rane šivati, nego konje kupovati,« oglasi se nekdo iz družbe, ko je končal Konec svoje pripovedovanje.

»In dekleta ljubiti,« pristavi drugi.

»»Ne tajim, da bi ne bil večji zvédenec, kar se tiče deklet; a to vam rečem, da bi me sedaj tudi nikdo več s konjem prevariti ne mogel.««

»Presamosvéstno govoriš,« pokara ga Krêmen. »Jedno kobiló si imel in prej se nisi pečal s kónji, pa jih hočeš kar brž takó dobro poznati. Le pústi konje, prijatelj!«

Mali vzroki imajo časih velike posledice, iz iskrice je nastal že večkrat velik požar. In pohlevna ta opazka Kreménova je bila vzrok, da je z elementarno silo provalilo žaljeno samoljubje Končevo.

On ni bil človek, ki je mnogo razmišljal. V vsem svojem ravnanju je bil nagel. Marsikaj je storil v trenutku neke duševne razdraženosti, marsikaj ukrenil, kar bi bil opustil, ko bi si bil stvar količkaj premislil; trma njegova in neki napačni nazori o časti pa so bili vzrok, da je vsak takšen nagel ukrep tudi zvršil.

»Pa vender si bodem zopet kupil konja!« odgovoril je nekako razdraženo. »Predno bode minilo štirinajst dnij, vozil se bodem s svojim konjem in s svojim vozom k bolnikom.«

Vsi prijatelji so bili prepričani, da bode to tudi res zvršil; védeli so pa tudi, da bode bržkone kupil konja prav jednako, kakor v Kolibji vasi in zato so se čule še marsikake šale in prijateljske zabavljice, katerim se je konečno najveseleje smijal dohtar Konec sam.

* * *

Ko se je drugo jutro dohtar Konec vzbudil, bil je že debel dan. Solnce mu je skozi okna sililo v njegovo spalnico, kajti prišedši zjutraj zgodaj domóv, pozabil je razpustiti zavese. Čutil je, da mu je glava nekako težka, zato je v domači svoji lekárni začel iskati pomočkov, s kakeršnjimi se navadno preganjajo mački, ki ne razumévajo, kaj pomenja beseda »kèc«.

Začel je premišljati, kaj se je bilo zgodilo v tunelu. Žal mu je bilo, da je obljubil kupiti konja; legak mrak mu je izpreletel čelo, ko se je pri tem spomnil Hvaléta in prve svoje kobile. A mož-beseda ostati je venderle hotel.

»Napósled« — takó je modroval sam s seboj — »meni v Kolibji vasi ni bilo takó jako potreba konja in voza, kakor tu v mestu, kjer me malone vsak dan po nekolikokrat kličejo na kmete in moram takó drago plačevati vozníke.«

In kolikor bolj je mislil, tembolj je prihajal do prepričanja, da brez konja več biti ne more. Samó kje in kakó ga kupiti? Pri »zeleni žabi« se je hvalil sicer, da sedaj konje pozna dobro; a samemu sebi je moral vender priznati, da je bila ta trditev presmela. Mešétarja? O sami misli na to ga je izprelétal že mraz, kajti, odkar se je bil seznanil s Hvalétom, ni imel o mešétarjih nič dobrega mnenja več...

»Bodisi, kar hoče, sam pojdem kupovat.« In vzel je v roke véliko pratiko ter začel pregledovati, kdaj bode najbližnji semenj v mestu ali v bližnji njega okolici. Do sv. Lukeža je bilo še šest dnij in na sv. Lukeža dan, našel je, da bode semenj v Suhem Dolu.

Ukrèp je bil storjen.

Takoj drugo jutro je vzel hranilnično knjižico iz srednjega predala pisne svoje mize ter jo izročil stari svoji postrežnici z naročilom, naj mu prinese iz hranilnice šeststo goldinarjev.

Ženica ga je debelo pogledala, ali vprašati si vender ni upala, čemu bode potreboval tóliko denarja. Ko je pa na poti srečala neko znanko svojo, zašepetala ji je skrivnostno: »Dohtar Konec se bode oženil.«

Da je bilo potem kmalu vse mesto polno te novice, umeje se samó po sebi, in dohtar se ni mogel zadosti načuditi, zakaj mu tisti dan popóludne nekatere gospodičine in njih matere na njegove pozdrave niso več odzdravljale takó uljudno, kakor sicer.

Konec pa nikakor ni mislil na ženitev, ampak imel je polno glavo kónj, kolésljev in kočij. Odleglo mu je nekoliko šele potem, ko je pri Petru Komatárji kupil elegantno angleško konjsko opravo, pri Janezu Cijazu pa si za tristo in petdeset goldinarjev izbral lep samótež, na pol pokrit koléselj.

Sedaj je bilo treba skrbeti še za hlev in prostor, kjer bi shranjeval koléselj. Ker je računjal Konec, da bi hlapec v mestu vender preveč stal, če bi ga najemal nalašč zase, dozorela je v njem misel, povprašati v gostilni pri »zlatem vólu«, ali bi ne hoteli vzeti mu konja v prostorni svoj hlev, spraviti mu koléselj pod streho in če bi ne bilo mogoče dogovoriti se tudi zarad hlapca in krme.

»Zlati vól« je bil z dohtarjevim predlogom takoj zadovoljen in še zahteval ni veliko; samó to si je pogodil, da mora odslej gospod dohtar priti tudi k njemu kdáj v gostilno in zajedno opozárjati prijatelje svoje, káko žlahtno kapljico tóči. Dohtar, prevesel, da se mu je največja skrb odvalila od srca, obljubil je to prav rad, ne da bi se bil prej prepričal, če je kapljica, katero priporočati se je obvezal, tudi res »žlahtna«.

Zdaj je imel le še jedno skrb: kupiti dobrega konja. Noč pred sv. Lukežem ni prav nič spal; zjutraj pa je ves zamišljen odšel iz hiše, stopil k svojemu navadnemu vozniku ter mu vélel zapreči, da ga popelje v Suhi dól.

Pripeljavši se v Suhi dól šel je dohtar Konec takoj na sejmišče za konje. Stopal je ondu med kričečimi tolpmi mešétarjev, kupcev in prodajalcev ter si ogledával na pródajo postavljene konje. Okó mu obvísi na lisci do trinajst pestij visokem, ne ravno rejênem, pa tudi ne sestradanem. Postojí nekoliko ter si ga ogleduje. V tem hipu pri-skočita h konju dva možá.

»Stoinosemdeset goldinarjev je vredna ta živálca, kakor krajcar. Glej, pohlevna je, kakor jagnje; teče pa po bliskovo.« — Izgovorivši to prime prvi mož konja za povódec in ga prepelje po sejmišči.

»Stoinšestdeset; če hočeš, pa udari!« — odvrne mu drugi.

»Niti krajcarja izpod stoinosemdesetih.«

V tem pristopi h konju dohtar Konec. Ona dva se spogledata.

»Ta žival je že stara,« pravi Konec in pogleda konju na zóbe, kakor bi z njih bil znal Bog vé kakó dobro brati konjsko starost.

»Gospod, če jih ima čez pet, strela me ubij na mestu!«.

»Res je, res! Vidim; zmotil sem se. Švépast je pa vender nekoliko« — opomni zopet Konec.

»Kaj, švépast? Kje ste še videli konja s takó lepimi nogami? Kakor sveče, pravim Vam. Vsa živalca kakor ulita,« začne na to zgovorno zatrjevati óni, ki je prevajal pred tem konja. Potrpežljivi bralec je gotovo že ugenil, da je bil to jeden ónih mešétarjev, ki o semánjih dnéh najrajši iščejo neizkušenih kupcev, da je kaj »zaslužka«. Konec ga je imel za gospodarja konjevega.

»No, koliko pravite, da zahtevate zánj?«

»Stoinosemdeset in ni krajcarja menj. Za stoinšestdeset bil bi ga lahko prodál že dvakrat.«

In Konec je bil žrtev zvitemu mešétarju. Sporazumela sta se bila na videz prav težko; ali da je neoprezni Konec takrat, ko je našteval dogovorjeni kúp stoinosedemdesetih goldinarjev, mogel opazovati zaničljivi posmeh za njim stoječega mešétarjevega pomagača, spoznal bi bil morebiti še on, da je osleparjen.

»Povódec mi boste dali pa po vrhu,« pravi Konec, ko je odštel denar. Hotel je pokazati, da se uméje dobro pogajati.

»Sevéda, sévéda, gospod! Povódec gre v kúp!«

In zadovoljen je bil Konec; prosil je le ónega, od katerega je kupil konja, naj ga véde ž njim na Kramarjevo dvorišče.

Morete si misliti začujenje vozníkovo, ki je mislil, da so dohtarja poklicali v Suhi dól h kakemu bolniku in se ni menil več zánj, ko je le-tá nenadoma stopil prédenj in mu pokazal kupljenega lisca, rekoč: »Tega konja sem kupil. Privežite ga spredaj k ojesu, da ga vzameva s sabo.«

Rekel sicer ni ničesar, ali na tihem je robato zaklel, češ: »Vsak škrijc že hoče imeti svojega konja. Še svoj voz si kupi in ves služek izgubim.«

Dohtar Konec pa se je drugi dan res že v svojem vozu in s svojim konjem peljal na Malo dobrovo, kamor so ga poklicali k bolniku, ki se je bil preobjédel gób in o katerih so, ker so ga preveč tiščale v želodci, mislili, da so bile strupene. (Konec prihodnjič.)

Vesela vožnja.

Humoreska.

Spisal Ivan Hribar.

(Dalje.)

Dober teden potem, odkar je dohtar Konec bil zopet srečni gospodar konja in kolêslja, padel je prvi sneg. Mnogim je prišel še prezgodaj; veselili so se ga pa óni mestni siromaki, katerim kidanje snegá dáje precèj zaslužka, in tudi óni gospodarji kónj, katerim je vožnja na sanéh v posebno zabavo. V mestu, v katerem je stanoval dohtar Konec, sicer ni bilo bogatega plemstva, katero bi bilo moglo razvijati razkošje in sijáj; zato je pa bilo nekaj mladícev, ki so po roditeljih svojih podedovali lépo imetje in ki ves ljubi dan niso imeli družega opravka, nego skrbeti za to, da kolikor se dá hitro spravijo v druge roké denar, čegar vrednosti niso poznali. Ti in pa nekateri bogati trgovci so skrbeli za gojitev raznovrstnega sporta in med drugim tudi za sánkanje.

Komaj je padla tólika plast snegá, da je dobro pokrivala zemljo, že so se oživile mestne ulice in poti po najbližnji mestni okolici z raznovrstno ustvarjenimi sankami in neprenehoma se je čulo veselo zvonkljánje kragúljev, navéšenih kónjem okoli vratóv, ali pa navezanih vrhu komátov, olepšanih póleg tega še z raznobarvenimi šopi žime.

Dohtar Konec je prišel ravno iz gostilne pri »zlatem vólu«. Brez posebnega namena je postál nekoliko med vrati ter se oziral po delavcih, ki so se trudili podrgniti že shójeni sneg s hodníkov ob hišah. V tem se začuje iz daljave sreberno zvonkljánje kragúljev in kmalu na to pridirja izza ogla na lahkih sanéh, v katere sta bila zaprežena dva iskra vranca, rentier Tscheleschnigg. Konec se obrne jezno v stran, ko ugleda, da si je na vsako stran kragúljev napraviti dal šop črnordečežolto pobarvane žime ter zagodrnja nekaj nerazumnih besedij

Zdajci mu šine v glavo prešerna misel: »Pokažimo, da smo tudi mi tukaj!«

In namesto v kavarno, kamor je zahajal obično po obedu, zavije v stranske ulice na levo in stopi naravnost v prodajalnico Komatárjevo.

»Imate li kragúljev za sánkanje?«

»Sevéda imam, gospod doktor! Kakšnih želite: za vrh ali za okoli vratú?«

»Za vrh. In dva šopa morata biti póleg, čujete! Dva šopa od belomodrordeče žime.«

»Kakor ukazujete. In prav tu imam jedno takšno garnituro. Naročil sem si jo z Dunaja s pogojem, da mi je smeti vrniti šopa, ako nikdo ne povpraša po njima.«

»Kakor nalašč!« misli si Konec. Dogovori se hitro o ceni, plača in naroči, naj se mu kupljeno kónjsko lepotiche pošlje na dom.

Potem stopi k Cijazu in kupi pripravne saní, na katerih je bilo prostora za dve osebi.

»O, kakó se bodo jezili Tcheleschniggi in Mlineritschi, Müllerji in Meierji in kar je njim enakih ljudij v mestu, kadar ugledajo mojo slovenskonárodno sánkarsko garnituro, nadéto iskremu mojemu konjiču! Jaz pa bodem imel zavest, da sem zvršil jedno národno dolžnost več. — Takisto je modroval po tihem domóv gredé Konec in dolgo že ni bil takó zadovoljen sam s seboj, kakor tedaj.

Drugega dné je bila sobota popóludne — pripelje se Konec na svojih sanéh z dvorišča pri »zlatem vólu«. Peljal se je po vélikih ulicah, potem pa je zavíl iz mesta v bližnjo, jako oživljeno vas Komárjevo. Srečujoči ga znanci postajali so in zrlí začujeno za njim. »Kakó se je jel spuščati!« menili so nekateri; »žéne mu treba, da mu pristriže peróti,« odgovarjali so drugi. Národnobarvena šopa ob kragúljičih pa sta bila sploh všéč.

Dohtar sam je mislil, da se more sedaj vzporéjati z vsakim sankáčem; kajti konjič se mu je v tem kratkem času, odkar so mu sipali oves na njegov račun, vidno popravil; saní njegove so bile res lepé; upréžna oprava brez graje. A ko se je mimo njega pripeljal zopet rentier Tscheleschnigg z iskrima svojima vrancema, na katerih se je košatíla nemškonárodna kragúljičja garnitura, tedaj je opazovalec — ako je bil slovenskonárodnega mišljenja — moral pač obžalovati, da slovenskonárodna šopa čepita na konji dohtarjevem. Konec pa, kakor rečeno, tega nikakor ni čutil.

Istega večera so se zbrali »fiksovci« zopet v tunelu pri »zeleni žabi«. Veselo je bilo tam, kajti dohtar Konec je moral plačati nekoliko litrov vina, »da se zamočijo kolesa njegovega koléslja« — kakor je dejal tovariš v Eskulapu, dohtar Babúder. Razumeje se samó po sebi, da se je o takih okolnostih govoríca sukala le okoli Končevega kónja, koléslja in saníj. Vse pa se je razmotravalo z vesele strani in dovtipi — dobri in slabi — vsipali so se na ubogega Konca iz vseh kotov.

Ko je ura odbila najst, začela se je razhajati vesela družba. Nekateri so odšli v kavarno; drugi — posebno taki, katerim je o poznem prihodu grozila propóved izza gardin — šli so domóv.

Dohtar Konec in pisatelj Krêmen pa sta šla k »zlatemu vólu«, kjer so začeli točiti dobro in zdravo istrsko vino novega pridelka. In dobro božjo kapljico sta védela ceniti obá; zato sta o drugih — namreč »nefiksovskih« — dnevih zahajala rada k Turinu, k Žlajpohu in k Jarnejki ali pa celó rómala v Komarjeváške gostilne »na Bóbnu« ali »pri lépi Anki«. »Zlati vól« jima je bil znan šele od tedaj, odkar je Konec imel v njegovem poslopji konja in kolêselj in je iz hvaležnosti začel zavajati prijatelje svoje v to gostilno. Sicer pa bodi rečeno v čast »zlatemu vólu«, da je póleg dveh vrst vriska točil vedno tudi kako res dobro kapljico; v najnovejši dôbi istrsko črníno.

»Glej, ti si res trmast do skrajnosti,« začne Krêmen, ko sta sedela pri vinu in trčivša na zdravje, izpraznila vsak svoj kozarec. »Čemu ti je bilo treba konja? Sitnost imaš ž njim in pa izgubo boš imel.«

»»Ne bodi siten! Kaj véš ti, ki še nikdar nisi imel konja!««

»In vender pravim, da poznam konje bolje od tebe; saj je imel strijc moj vedno po dva in jaz sem se o počitkih rad sukál okoli njiju.«

»»Jaz pa pravim, da bi védel ti bolje, kakó treba ravnati s Krjávljevo kozó, negoli z mojim vrancem.««

»S tvojim v rancem, praviš? Za Bóga, ti res poznaš konje, da ti ni vrstníka! Saj je tvoj konj lísec.«

»»Lísec, vranec, šarec ali bélec, vse jeden vrag! Konjska imena so vsa; no, in jaz sem svojemu izbral ime vranec,«« pravi dohtar, ki je čutil, kakó prav govóri Krêmen.

Letá pa je nabrál ustna v posmeh, ki je dodajal posebnega karakterističnega izraza zanimivemu njegovemu obrazu, potegníl nekoliko kapljic vina iz kozarca, kateri je bil Konec med pogovorom zopet natočil do vrha, in napósled je dejal: »Draga je pa ta stvar vender dvakrat tóliko, kakor če bi najemal vozníka.«

»»Ne rečem, da ni nekoliko dražja; a dvakrat tóliko ne. Zato pa se lahko peljem, kadar in kamor hočem. Zbilja! Peljiva se kdàj kam vènkaj.««

»Dobra misel! Glej, in saaf imaš, to bi bilo prav prijetno. Na sanéh se jaz posebno rad vozim.«

»»Torej si volján; ali kdaj in kam?««

»Véš kaj, peljiva se Gladka pogledat.«

»»Izvrstno! Tudi jaz ga že dolgo nisem videl. Pa vender sva tedaj, kadar sem bil v Kolibji vasi, občevala malone vsak dan.««

In takó je bila stvar dogovorjena.

Treba je bilo le še določiti dan. Tudi o tem sta se sporazumela lahko, kajti, ko je Krêmen dejal, da bi bilo najpripravneje peljati se na Bobóvo vérnih duš dan, pritrdil je dohtar, da mu ugaja ta nasvet.

* * *

Gósta megla je ležala nad mestom, ko sta se dogovorjeni dan ob osmih zjutraj pripeljala prijatelja na sanéh z dvorišča pri »zlatem vólu«. Po mestnih ulicah, po katerih sta se peljala, bil je sicer pospravljen sneg; a ker je zemlja bila dobro zmrzla, dričale so po nji saní vender primerno dobro. Zrak je bil čisto miren; niti najlahnejše sapice ni bilo čutiti. Zato tudi ni bilo hudega mraza; le ivje se je delalo vozílcema po brkih in po bradáh.

»Prav prijetno vožnjo bodeva imela danes,« izpregovorí Konec, ko so smučale saní mimo poslednjih hiš v mestu.

»Le premalo snegá se mi zdí na cesti. Kàj ne vidiš, da se saní večkrat zavirajo ob cestnem grámozi? Ne vé m, kakó se bodeva vozila,« odgovoril je oprezni Krêmen.

»Ne bój se, čim dalje prideva od mesta, tem več najdeva snegá na cesti. Tukaj je mnogo vožnje in zato so ga menda odkidali.«

»Nič ga niso odkidávali, vsaj ob stranéh ni tega videti. Bojim se, da ga je včeraj in predvčerajšnjem pobralo solnce.«

»Kaj misliš? Premalo solnca je bilo in premalo močí je imelo.«

In vozila sta se zopet tiho dalje. Promet je bil na cesti prav živahen. Neprestano so ju srečavali vozovi, lahki in težki, a za čudo: nobenih saníj ni bilo vmes. To zopet ni hotelo Kreménu v glavo.

»Glej,« pravi z lahnim nasmehom, »nobenih saníj še nisva srečala. Meni se to vsekako zdí čudno; saj jih ljudje v górenjih krajih rabijo radi.«

Konca pa tudi ta opazka ni spravila iz ravnodušnosti. Napel je vajeti, ošnil na lahko konja z bičem in, da napelje pogovor na pri-ljubljeni mu predmet, vpraša Kreména:

»Povèj, kakó ti prija vranec moj?«

»Lísec tvoj, kolikor vidim, ni slab. Če si ga kupil res sam, za-sluziš priznanja.«

»I, kakó pa, da sam. In še veliko nisem dal zánj. Stoinsedem-deset goldinarjev ni preveč. Sedaj bi ga ne dal izpod treh sto.«

»Tri sto ti nikdo ne bode dal zánj,« odvrne čvrsto Krêmen.

»Ti si res čuden! Kakó moreš trditi takó odločno, da ne? Počakaj, da vidiš, kakšen bode vranec moj — ali če že le hočeš: lísec. Ovsá ne strada.«

Ker je Konec med pogovorom popustil vajeti, spotakne se kònj.

»»Glej, kljuséta lenega! Tóliko ovsá mu daješ in takó malo se voziš ž njim, pa hoče zaspáti na cesti. Ustrizi ga, da čuti.««

In jeli so padati po kónji udarci Končevega biča. To ga je zdramilo in spustil se je v divji dir, pri katerem je poskákoval, da je opletal po ojesi. Konec ga pustí nekoliko časa takó dirjati, potem pa pogleda Kreména nekako bahávo po stráni ter pravi:

»Ali si videl, kakó je šel?«

»»Kakeršen vozník, takšen kònj,«« odvrne Krêmen.

»Kakó to misliš?«

»»Meniš li, da je lepó táko dirjanje? Dobremu vozníku ne smé kònj, ako dirja, nikdar poskákovati. Zapomni si to.««

Konec je umolknil zopet. Spoznal je, da se mora res od prijatelja Kreména, ki ni še imel svojega konja, učiti vozarjenju.

Vozila sta se že dobro uro. Megla se je začela réditi in solnčni žarki so jo predirali semtertja. Namesto, da bi bila našla — kakor je pričakoval Konec — na cesti več snegá, bilo ga je skoro čimdalje menj. Vender so saní po zmrzli cesti vedno dričale še dobro. Do Bobóvega sta imela še dve uri. Konca doslej ni skrbelo, da bi ne prišla do tja; mislil je, da mora zarad njegovih saní cesta ves dan ostati zamrzla. Šele sedaj se je jel nekako nejevoljno obračati v óno stran, kjer je solnce obsevalo vedno redkejšo meglo.

Krêmen, ki je, kakor smo videli, slutil že prej, da utegneta s sankami obtičati na cesti, prepričal se je sedaj, da nikakor ne bode mogoče priti do Bobóvega. To prepričanje se mu je utrjevalo še zlasti zato, ker je videl, kakó začujeno so pogledovali in kakó škodoželjno pozdravljali ju ljudje, ki so ju srečavali.

Ko sta se prijatelja pripeljala do Zálésja, izginila je hitro megla in solnce je posijalo takó krasno, kakor bi bilo hotelo napovedovati najlepši majnikov dan. Dohtar Konec se ozrè proti mestu in glej: bilo je zavito v meglo, kakor jedno uro prej.

»Vrag vzémi solnce! Vse veselje nama bode pokvarilo.«

Krêmen se nasmehne in odvrne mirno: »»Ne preklinjaj solnca! Po tvojih sanéh se ne bode ravnalo.««

»Kaj misliš, ali naj se vrneva?« vpraša naglo Konec, ki je čutil, kakšno, za ta čas neobično gorkoto imajo solnčni žarki in mu je zarad tega zdajci upalo srce.

»»Vrniti se! Nikakor! Ali moreš biti pôrok, da se ne vzdigne tudi megla, ki je še za nama? In potem bi obtičala itak sredi póta. Srčnost velja. Do Mačkovca imava samó še pol ure. Tja privoziva vsekakor. Tam pa pustiva saní ter si najameva voz in takó venderle prideva na Bobóvo.«»

»Prav praviš. Le srčno dalje«, pritrđi dohtar, čegar malodušnost je izginila zopet o vzpodbudnih besedah Kreménovih.

In trénil je konja znóva, da se je spustil v dir. Položneje je jel iti šele, ko se je dobrega pol kilometra dalje dvigala cesta nekoliko v strmec.

Bil bi pa moral vsekakor oddehniti si tudi sicer, kajti čim dalje sta se vozila prijatelja, tem bolj je bila tála cesta in tem teže so tékle saní. Kònj se je spehal takó, da se kadilo od njega.

Prišedši zopet na plano cesto, hotel je Konec zopet nagnati svojega »vranca« v dir, ali Krêmen ga je opozoril, naj ne muči živali, ko vidi, da komaj vleče saní za seboj po cesti, katera se je bila v tem popolnoma otajala. Vozila sta se torej polagoma. Konec je bil zlovoljen; nekaj zato, ker ga je prevaril račun, kar se tiče snega, nekoliko in še bolj pa zato, ker je sedaj uvidel, da s sankami res nikakor ne bode mogoče priti do Bobóvega in da prijatelj Gladek ne bode mogel občudovati njegove kragúljče garniture. Krêmen pa se je prav od srca smijal nejevolji Končevi in ga je semtertja še nekoliko podražil.

Bila sta že prav blizu Mačkovca. Kònj se je na ostro posuti cesti silno upehal in morala sta nekoliko postati, da si oddahne.

»Dober dan, gospóda!« pozdravi ju kmet, ki jima je prišel po cesti naproti. »Prijetno se je danes voziti, prijetno. Solnce ogreva, kakor spomládi.«

Koncu je bilo, kakor da bi ga bila ugriznila ôsa. Robato kletev in ostro zabavljico je imel že na jeziku, toda prehitel ga je Krêmen, rekoč: »Bog dàj dober dan, oče! Prijazna je beseda Vaša in gotovo tudi dobro Vaše srce. Res, prijetno se je nama voziti o takó toplem solnci, a konju vleči je težkó. Péš bi morala hoditi, ko bi ne hoteli Vi biti takó dobri, da malo potisnete saní tja-le do prve gostilne.«

Kmet je spočetka gledal Kreména nekako začujeno; a Kreménovo vedenje, še bolj pa menda zadnja njegova beseda je vplivala nánj tóliko, da se je udal pomagati upehanemu konju.

Konec sicer sprva ni hotel dovoliti, da bi kdo potiskal saní, češ, da je kònj dosti močan potegniti jih ž njima vred do Mačkovca in da bi bila taka vožnja venderle presméšna; ali ko mu je Krêmen,

kateremu je igral satirski nasmeh okoli usten, povédal nekoliko latinskih besedij, udal se je in to resnično smešno sánkanje se je začelo.

Za dobrih pet minut postále so saní pred vrati Knoftrove gostilne. Gostilničarica, katera je poznala Konca od tedaj, ko je služboval v Kolibji vasi, priteče na vežni prag in vzklikne vsa začujena: »I, gospod dohtar, kàj ste Vi? In pa danes na sanéh!«

Konca bi bil tudi ta ogovor kmalu razjezil, vender spomnil se je, zakaj se je uprav ustavil tu, zato je brzdal svojo strast ter je mirno odgovoril: »Nikar se ne čudite, mati Knoftrova!« Prevarilo naju je; kar se lahko pripetí vsakomu. Saj ne delava midva vreména in če bi ga, potem bi danes pri Vas gotovo ne sijalo solnce, kakor ni v mestu, ko sva davi odhajala. A sedaj pokličite hlapca, da izprevéde malo konja ter ga dene potem v hlev; o vsem drugem se dogovorimo kesneje.

V tem, ko je hlapec izprezal konja, stal je póleg saníj mož, ki jih je bil potiskal, in si brisal pot z obraza. Prav vroče mu je bilo; a ko je videl, kakó se novo kosítarno gostilniško znamenje lepo bléšči v solnci, vselila se mu je v srce maméča nádeja do dobrega požirka. Toda predno se mu je imela izpolniti ta nádeja, hotel se je nekoliko pošaliti ž njim Krêmen, da osveti sebe in prijatelja svojega za porogljivi pozdrav.

»Kàj ne, oče, prijetno se je danes potiskalo, prijetno? Solnce je grelo kakor spomládi.«

»In pa res. Saj me je pa tudi pošteno ugrelo,« odgovorí na to mož, ki je pričakoval, da bodo te njegove besede padle na rodovita tlà. Ali kakó se je začudil, ko mu je Krêmen odvrnil: »Dobro delo ste storili. Bog Vam to povrni! Sedaj pa zopet lahko greste, kamor ste se bili namenili.« Žalostni izraz obraza njegovega pričal je, da so bile te besede ostra pokora za žejno njegovo dušo. Dasi je že od mladih nóg védel, kakó neizmerno veliko je »boglónaj« vreden, vender ga v tem trenutku ni cenil posebno visoko.

To je tudi Krêmen védel dobro. In ker se mu je zdelo, da je postréžnemu móžu dal že dovolj okusiti Tantalovih múk, dejal je, ko je le-tá ravno nekako zlovoljno začel se pripravljati na odhod: »Sicer bi Vam pa liter vina menda ne škodoval. Kaj menite?«

Zdajci se je situvacija nagloma izpremenila. Mož se je zopet zveselil in naglo je stopil v gostilno, kjer je pri kozarci vina delj nego uro zabaval prijatelja z zdravim svojim humorjem, kateremu se zlasti Krêmen ni mogel dosti načuditi.

Dohtar Konec je bil vesel zlasti zato, ker se je dogovoril brez težave z gostilničarico, da mu posodi kolêselj za vožnjo na Bobóvo, in na to veselje dal je zgovornemu možu prinesiti še liter vina, dasi mu je že prejšnji liter začel nekako siliti v láse.

Ko si je kònj odpočil in se nakrmil, velel ga je Konec zapreči pred Knoftróv kolêselj, kateri mu je hlapec v naglici nekoliko očedil blata, ki se ga je držalo morebiti že leto dnij, in hajdi veselo dalje! Ker je bilo že pozno, gonil je dohtar konja skoro vedno v dir in kmalu se je v krasni okolici pod srednjevisokimi gorami, sredi košatih gôzdov prikazalo veliko, belo poslopje — grad Bobóvo.

Bobóvo je bilo lastnina Vinka Gladka. Lepo posestvo je bilo to in neobremenjeno je je prevzel po svojem pokojnem očetu sedanji lastník.

Vinko Gladek je bil sam korenito omikan mož. Dovršil je na dunajskem vseučilišči po želji očeta svojega pravoslovne nauke, potem pa je, ker mu služiti ni bilo potreba, ostal domá in prevzel gospodarstvo. A tudi s tem ni imel mnogo skrbi. Opravljala mu je vsa njegova mati, oprézna, priljudna in v gospodarstvu izredno zvédena gospá. On sam je obšel obširno svoje zemljišče le tedaj, kadar je lovêč sledil za skokonogimi zajci ali srnami.

Zato se je pa mnogo bavil s književnostjo. Prevzel je sicer že po očeti veliko in dragoceno knjižnico; ali kakor je to bilo nekđaj pri nas, našel je v nji pač mnogo latinskih, nemških, francoskih, angleških, laških in še celó španjskih del, v tem ko je vso slovansko književnost zastopalo le nekoliko starejših létnikov »Novic«. Da to Vinku Gladku, v katerem se je vzbudila národna zavest že v zgodnji mladosti, ni zadoščevalo, umeje se samó po sebi, zato si je naročil mnogo znamenitejših knjig raznih slovanskih književnostij in si takisto napravil knjižnico také raznovrstno, da bi nji jednake zastonj iskali po hišah slovenskih.

Ta knjižnica je bila glavna zabava Gladkova. Posebno rad je proučaval novejšé beletristične proizvode slovanskih pisateljev, osobito ruskih, katerih zdrava realistična smér, prosta ónega jetičnega svetobolja, ki je zavládalo v književnostih ostalih národov, prijala mu je jako.

Po vedenji svojem je bil Gladek prava prilika dobrodušnosti. Dasi vzgojen v gospódkem društvu, občeval je vender rad s preprostim národom. Zato so mu bili pa kmetje okolice njegove tudi prav od srca udani in kar v tolpah so prihajali časih k gospodu Vinku — také so ga imenovali zaupno — po svéte, katere jim je vedno rad delil.

(Konec prihodnjích.)

Vesela vožnja.

Humoreska.

Spisal Ivan Hribar.

(Konec.)

Tega možá obiskat sta se peljala Krêmen in Konec. Ker sta na izposojenem kolêslji pozabila kmalu prejšnje mučne vožnje od Zalesja do Mačkovca, zaplela sta se v živahen pogovor, ki se je sukal okoli književnih stvari, posebno okoli leposlovja.

Od leposlovja pa ni daleč do ljubezni in zato tudi ni čudo, da sta od romanov in novel, katere sta devala na kritično rešeto, prešla zdajci k pogovoru o ljubezni.

A dobro sta imela plačati to lahkomišljenost. Bodisi, da je bil Konec prezamaknen v zanimivi pogovor, in je zato popustil konju vajeti, bodisi, da je bila temu kriva nekoliko nagnena cesta: kolêselj je zadel nepričakovano s takšno silo ob cestni kamen, da se je Krêmen — ki je ravno popisoval, kakó je bil nevspešno snubil izvoljenko svojega srca — ugriznil v jezik in da je Konec zdrknil s sedeža v kolêselj.

Zdaj sevéda je bilo mahoma konec pogovoru o ljubezni. Kreménu, ki je prej prijatelju svojemu zatrjeval, kakó prezira in sovraži vse ženstvo zarad sebične njegove preračunljivosti in hinavskega srca, napolnilo je sedaj srce sovraštvo do dohtarjevega konja; sovraštvo, ki je bilo precèj korenitejše od sovraštva do ženstvá.

V tem, ko je dohtar, popravivši se na sedeži, spravljaj konja ravno zopet na sredo ceste in je delal naklepe, kakó mu bode z bičem poplačal neprijetni »extempore«, posegel je Krêmen parkrat z roko preko ust ter odpljunil nekolikokrat debelo slino, kajti na srečo se vender ni ugriznil do krvi.

»Sram te bodi, da si kupil takšno kljusè«, dejal je bolj pomi-lujé nego jezno Koncu. »Dirjati ne zna in voziti tudi ne. Ta kònj — kaj kònj! — to kljusè, stopíca ti, kakor bi bilo slepó. Ni ceste ne vidi pred seboj.«

Konca je užalilo takóvo govorjenje. Da je prijatelj ozmerjal njega samega, ne bil bi rekel ničesar; ali da o kónji njegovem govorí takó zaničljivo, to mu je bilo hudó.

»Le mólči,« odgovoril je Kreménu. »Konj ni kriv ničesar. Ti si kriv in pa tvoja nevesta. Pa bi ne bil govoril o nji takó odušev-

ljeno, kakor da ti hrepení srce po nji še sedaj, ko je že soproga in morebiti tudi mati! Prezvestó sem te poslušal in nevedé popustil vajeti. Ako si se torej ugriznil v jezik, smatraj to v pokoro za svojo nerodno ljubezen in pústi konja mojega pri miru!»

A Krêmen konju ni odpustil takó brž. Dobro mu je delo, ko ga je dohtar nekoliko naklestil; a zdelo se mu je še vse premalo.

»Več biča in menj ovsa! Toda kaj ovsa! Osata dajaj grdobi,« dejal je Koncu, ko sta se dirjaje vozila skozi Vrbljene.

Zdajci je pa Krêmen zapazil še nekaj, česar doslêj ni videl, bodisi, da se ni dovolj brigal za konja, bodisi, da je misli svoje imel vedno obrnene drugam.

»Ti, Konec! Lepega konja si kupil! Ali ne vidiš, da se krêše?«

Vročina je obšla dohtarja pri teh besedah; kajti sebi v grozo je opazil, da prijatelj prav vidi. Ni mu moglo v glavo, kakó da tega doslej ni še opazil; kakó da tega ni videl že na semnji. Zdelo se mu je, da ne vidi prav. Pa saj je tudi slišal. Da se vranec njegov krêše, o tem sedaj ni bilo nikake dvojbe. Potrtega obraza je zrl vánj in popustil je vajeti.

Krêmen, videč, kakšen vtisek so napravile njegove besede na Konca, hotel ga je potolažiti; zato mu je vzel vajeti iz rók, rekoč:

»Konj je mlad in takšna napaka to ni, da bi se ne dala odpraviti. Daj ga v róke izkušenemu vozniku.«

In v dokaz, da se kónj res dá še odvaditi kresánja, nategne močno vajeti ter ošine konja; in res je nekoliko časa dirjal lepó. Brž ko je začel stopati počasneje, čulo se je znova, kakó tolče podkev ob podkev.

»Gladka bodem vprašal. On je izkušen o kónjih. Če se bode dala ta napaka odpraviti, pridržim ga; če ne, prodam ga in nikdar si zopet ne kupim družega.«

Takisto je modroval dohtar in prejšnja dobra volja vrnila se mu je polagoma znóva. Tudi Krêmen je pozabljal, čimbolj sta se bližala Bobovemu, neprijetnega pretresa in ker ga že jezik ni bolel, odpustil je konečno tudi konju in njegovo sovraštvo do njega kmalu ni bilo nič večje od sovraštva do ženstvá.

Že sta se peljala skozi Kolibjo vas. Krêmen je vprašal dohtarja smejé, če ne bodeta izpregla pri županu; toda Konec je udaril konja, da je v divjem diru švignil mimo županove hiše, na katero so Konca vezali takó neprijetni spomini.

Za dobrih pet minut sta se pripeljala v prijazni trg Svibno. Konec je zapeljal k véliki gostilni — rekali so ji pri Čêsnu —

in velel je prijazno pozdravljajočemu ga gostilničarju, naj dá izpreči konja; on sam pa je s prijateljem Kreménom takoj šel na nekoliko oddaljeno, na prijaznem holmci stoječe Bobóvo.

Radostno ju je vzprejel Gladek in ne menj radostno mati njegova. Iznenadila sta ju; kajti prihoda svojega nista bila prej naznaila. Preseněčenje je bilo tem prijetneje, ker Kreména, katerega so na Bobóvem jako čislali in spoštovali, že nekoliko let ni bilo v te kraje. Zato je minilo precěj časa, predno so se razvrstila navadna vprašanja in odgóvori.

Umeje se samó po sebi, da sta prijatelja morala ostati pri obedu na Bobóvem. Med raznimi pogovori, v katere je na veliko veselost Gladkovo vpleten bil kmalu tudi dohtarjev kònj in pa obéh prijateljev ponesrečeni izlet na sanéh, minile so debele tri ure, predno so se tega zavédeli.

Koncu se ni mudilo nikamor; on bi bil, kakor je bila to že njegova navada, pri kupici rujnega vinca — in takega je bilo na izbéro na Bobóvem — in pri veselem pogovoru seděl tudi do družega dné. Drugače Krêmen. Kakor smo videli, bil je vso pot prava poosobljena opreznost. Tudi sedaj je on prvi opazil, kakó je čas že napredoval in — dasi je s prijateljem Gladkom imel mnogo govoriti o književnosti in o svojih književnih nakanah — opozoril je vender, da bode treba posloviti se.

Gladku sicer ni bilo všeč, da bosta obiskovalca njegova odšla takó kmalu; ali ko je konečno pomislil, kakó kratek je dan in kakó temne so nočí, ni ju hotel več zadržavati. Poslovila sta se torej in ko sta izpila še vsak kozarec obligatnega šentjanževca, napotila sta se zopet v Svibno s trdnim namenom, da dasta takoj zapreči in da se nemudoma odpeljeta domov.

Gladek ju je spremljal. Pot od gradú nizdolu je vodila po krasnem sadnem vrtu. Mnogo drevja v njem je bilo še prav mladega; Gladek sam ga je že bil dal saditi po svojem povratku z vseučilišča. Ves sadni vrt je bil takó lepó urejen in drevje takó skrbno osnaženo, da sta Krêmen in Konec, katera sta prva leta mladosti svoje oba preživela na kmetih, prav z zanimanjem si ga ogledovala. Gladek je jima pojašnjeval, katere vrste jábolk in hrušek prideluje.

»I no, saj res«, prišlo mu je zdajci na um: »nekaj lepih jábolk dal vama bom s seboj.«

Predno sta mu mogla zabraniti, odhitel je že nazaj proti grádu in naročil na oknu prvega nadstropja sloneči materi svoji, naj pošlje v Svibno nekaj jábolk za prijatelja.

Korakajoč proti trgu, vpraša dohtar Gladka:

»Povej, povej, ali je še sodnik Čop na Svibnem?«

»O še vedno. Veseljak, kakeršen je bil.«

»Tedaj še ni opustil delati dovtipov?«

»O kaj še. Vselej ima pripravljen kateri.«

»Kaj, ko bi ga povabili k Česnu na kozarec ‚čmerike‘? Saj menda vedno še toči tisto vino?«

»O vedno še. Toda, če gremo še v krčmo, potem ne bosta prišla pred mrakom iz nje. Sicer je pa meni prav vseč, da nekoliko delj časa ostanemo skupaj.«

»S Čopom moramo pa vendar govoriti in kozarec vina izpiti moramo še tudi, pa naj bi bila celó ‚čmerika‘, kakor ga imenujeta vidva. Ti, Gladek, pogostil si prej naju, sedaj bodeš pa ti nama gost«, prestriže pogovor Krêmen.

»Dobro, pa ga bomo,« odvrnil je veselo smeje se Gladek, ki je védel kaj pomenja takšno odločno krčmoljubno govorjenje sicer také opreznega Kreména in koliko so danes vredni trdni nameni njegovi in Končevi.

Toda Krêmen, dasi je čutil sam, kakó nenavadno dobre volje je danes in kakó ga veseli posêt na Bobóvem, zatrjeval je vendar: »Po dnevi bodeva že še prišla do Mačkovca. Samó pol ure bodemo posedéli.«

Bilo je torej dogovorjeno. Vsi trije so stopili v gostilno Česnovo. Konec je naročil liter čmerike; Gladek pa je v naglici napisal sodniku na svojo vizitnico, naj pride v gostilno, češ: gôstje so tu.

Naša trójica še ni sedela pet minut v gostilni, ko se vrata odpró in se na pragu prikaže krepka postava sodnikova. Postál je nekoliko, bodisi, da ni pričakoval teh dveh gôstov, bodisi, da je imel pripravljen kakšen dovtip, ki se mu ni zdel prikladen za to družbico. Kmalu pa se je osvestil, stopil korak dalje in dejal: »Konec Kreména je Gladek.«

»Česen, držite me, da se ne zvrnem vznak!« »Po trebuhu me — je začelo griziti!« — »Skoro me je zadela káp!« — také so Gladek, Krêmen in Konec odgovarjali sodniku na njegov pozdrav; ali konečno je popal vendar vse krčevit sméh o tem také naglo improvizovanem dovtipu.

Sodnik pa je prisédel in začelo se je veselo, dovtipno pomenkovanje o raznih stvaréh.

V tem pa so se polnili kozarci, v katerih se je zdelo, da se Česnova čmerika kar suši.

Nepredirna tema je že bila, ko je dohtar ukazal zapreči.

»Krêmen, danes je pa še tebe prevarilo. Ni do Mačkovca ne bosta prišla za dné,« pravi Gladek.

»Nič ne dé. Konja imam sicer nerodnega in voznika tudi, a to lažim se s tem, da je cesta široka. Sicer se pa ni môči vsak dan voziti na sanéh,« odvrne šaljivo Krêmen.

»Na dobro zdravje in na prijetno sánkanje nazaj!« pravi sodnik in dvigne kozarec.

Ko so bili prijatelji trčili in izpraznili kozarce do dna, pristavi Konec: »Ti, Čop, pomisli da je danes vérnih duš dan in izpodvéži si malo svojo dovtipno žilo.«

V tem je bil gostilniški hlapec upregel konja. Krêmen je stopil, poslovivši se od Gladka in Čopa, h kolêslju ter je hotel zlesti vánj. A komaj je postavil nogo gôri, omahnil je bil že tudi nazaj, kajti zdelo se mu je, da se je ob nekaj zadel. Ker je védel, da sta pustila voz prazen, ni si mogel tega razložiti. Potolažil ga je šele hlapec, rekoč: »Nič se ne bojte, gospod! Košára jábolk je, katere so poslali gospá grajska.«

Zdaj je šele zlezel na voz in se začel zavijati v velik robec, kateri je zjutraj vzal iz mesta s seboj, v tem, ko mu je hlapec ovijal konjsko odevalo okoli nóg.

Dohtar Konec je zlezel na voz z druge strani. Spomnil se je bil sicer, da si je namenil vprašati Gladka, če se dá odpraviti še napaka konja njegovega, ki se krêše; ali sedaj, ko bili póleg sodnik, gostilničar, natákarica in hlapec, nikakor ni hotel izdati slabosti svojega »vranca«. Saj je védel da se mu zarad prvega njegovega konja, katerega mu je primešetáril Hladè, posmehujejo še vedno. Hotel je tedaj reputacijo svojo rajši popraviti. Zato je, sezajoč z levo roko v hlačni žep, da bi dal hlapcu navadni napitek, proti Gladku obrnen dejal:

»Kàj ne, da sem kupil lepega konja?«

Gladek je stopil h konju ter ga potipal po plêči; ali predno se je mogel oglasiti, odgovoril je na dohtarjevo samohvalo hlapec: »Lepa živalca res; škoda le — —«

»Kaj škoda?« vpraša hlastno Konec, ki je pri prvem delu hlapčevega odgovora že posegel globoče v žep, mislêč mu podvostročiti napitek.

»Škoda le, da je na jedno okó slep,« končal je mirno svojo opombo hlapec.

Dohtarju je bilo, kakor da ga je udarila strela. Da ni bilo takó temná in da svetílka, katero je držal v roki hlapec, ni imela takó zamazanih šip, bili bi navzočni gôstje videli, kakó je obledel, ko je nekako omotično naslonil se ob zahrbtje kolêslja. Bič, po katerem je ravno sezal z desnico, izpolznil mu je hipoma iz nje nazaj v usnjato nožnico in lépo število desetíc, s katerimi je hotel nagraditi gostilniškega hlapca, vsulo se mu je iz levíce nazaj v žep.

»Kaj? Slep je, praviš?« začudi se Gladek, v tem, ko se je sodnik jel na ves glas smijati in je še porogljivo pristavil: »No, se vsaj ne bode bal strahov nocoj, ko je takó temná.«

»Lažeš!« raztogoti se dohtar in skoči s kolêslja. »Lažeš, capín! Ti si slep, pa ne konj.«

»Ne jezite se, gospod! Nisem Vas hotel žaliti; kajti mislil sem si, da Vam je napaka, katero ima Vaš kònj, itak znana. Sicer pa to ne škodi veliko, kajti slep je na le levo okó,« opravičuje se hlapec.

»Lažeš, pravim ti, kònj ni slep!« odvrne zopet razdraženo dohtar ter potegne hlapcu iz rók svetílko in odpre nje vrátca. Posvetivši konju pred levo okó, pravi samosvestno:

»Le poglej, Vinko, kakšen bedak je ta capín. Kákšno čisto okó — in on trdi, da je slepó.«

»Ne obsojaj prehitro,« pravi Gladek, pristopivši k njemu s sodnikom in Kreménom, ki si je v tem odvil noge iz podnožnega odevala in muzaje se zlezal s kolêslja.

Vzel mu je iz rok svetílko ter se približal ž njo desnemu očesu konjevemu. Kònj je takoj zamižal. A ko se je zopet približal levemu očesu, zatisnivši kónju desno okó, gledalo ga je čisto in jasno in trepálnica se niti zgenila ni.

»Na levo okó je slep,« konštatuje mirno Gladek in začne Koncu razlagati, po čém se to spozna.

»Pa zakaj mi tega doslej še nikdo ni povédal!« togoti se dohtar.

»Morebiti te niso hoteli žaliti ali pa nikdo opazil ni napake, kajti konj je sicer res lep.«

Sodba je bila torej izrečena in ta sodba je trgala srce Koncu. Kakó ponosen je že bil, da je sam kupil takó lepega konja; a danes je moral spotoma zvédeti, da ta kònj ne dirja lepó in da se kréše; konečno pa še, da je — slep!

Hudó mu je bilo, silno hudó. Molčé je sédel na kolêselj in ko je videl, da je Krêmen póleg njega že zavít zopet v odevalo in robec, ošnil je konja in odpeljal se je, ne da bi bil rekel komu: »Z Bogom!« Slišal še tega ni, da mu je sodnik dal na pot nov dovtip: »Slep je lep.«

Vsi tisti, ki so stali okoli voza, vrnili so se nazaj v hišo, kjer je bilo sedaj zopet novega govorjenja o Končevem slepem kónji; le hlapec je postal nekoliko časa na cesti in poslušaje vedno bolj oddaljujoče se ropotanje kolêslja, dejal je: »Preklicano sem neumen. Kàj nisem mogel molčati? Dobil bi bil vsaj dober napitek. Saj pravim, no!«

Konec in Krêmen pa sta se molčé vozila po gosti temi, katera ju je obstirala. Težko je povedati, kaj se je godilo v Končevi duši. Jezen, silno jezen je bil sam náse. Prvič od ónega usodepolnega jour-fixa mu je začela zopet vstajati misel, da bi kónja in voza ne bil prav nič potreboval in da se je grozno prenaglil.

Konečno je togi in jézi svoji vender dal duška, naznanivši Kreménu, da bode prodál takoj jutri kónja, kolêselj in saní. Kreménu je bilo žal, da je izlet, katerega sta se veselila oba, imel za prijatelja njegovega take žalostne in brižne nasledke, zato mu je začel prigo-varjati, naj se potolaži in kónja venderle obdrží. Zagotavljal ga je, dasi je sam bil prepričan o nasprotnem, da kónj ni takó slab, kakor misli sedaj, češ: ti se rad zaletavaš iz skrajnosti v skrajnost. A vse to tolažno govorjenje ni izdalo ničesar; temveč dohtar Konec je storil trdni sklep, da vsekako prodá to »slépo kljusè«, kakor je krstil sedaj »lepega svojega vranca«.

Ker je bila po zapadu solnčnem cesta zopet zamrzla in ker je konečno vender bilo treba spravít saní v mesto, prepregla sta prijatelja pri Knoftru v Mačkovci zopet kónja, presedla, ne da bi bila odgovarjala mnogo zgovorni gospodinji, na saní in dobro uro na to sta bila — nê da bi se jima bilo po poti pripetilo kàj posebnega — vsa premrzla in zaspana zopet v mestu.

Ko se je drugo jutro vzbudil dohtar iz nemirnega spanja, v katerem so se vrstile sanje za sanjami o slepih in švépastih kónjih in ponesrečenih vožnjah, začel je premišljevati dogodke prejšnjega dné. Sánkanje, vožnja na kolêslji, vzprejem na Bobóvem, veselo pomenkovanje polno šaljivih dovtipov na Svibnem; vse to se je vrstilo pred duševnimi njegovimi očmi. Vse bi ga bilo sicer zadovoljevalo, ali

spomin na slepega kônja, ki vrhu tega še dirjati ne zna in se kréše, zatemnil mu je vse veselje o dovršenem izletu.

Dà, pa še nekaj! Spomni se, da sta z Bobóvega dobila košáro jábolk s seboj. Takoj pokliče postréžnico in jo vpraša, če ni hlapec od »zlatega vóla« prinesel košáre jábolk. Ženíca odkima, da ne.

Napravi se torej in gre gledat sam k »zlatemu vólu«. Šele, ko je hlapec rotil se, da na sanéh ni bilo nikake košáre, domisli se Konec, da sta jo presedaje pozabila s prijateljem Kreménom najbrž na Knoftrovem koléslji v Mačkovci.

Najme torej javnega služnika, kateri se za plačo treh goldinarjev obveže oditi v Mačkovec in prinesiti tam pozabljeno košáro jábolk.

Komaj pa pride zopet domóv, čaka ga že novo presenécenje. Knoftrov hlapec vstopi in postavi prédenj sinoči na koléslji pozabljeno košáro jábolk. Dohtarju je bilo, kakor da se je vse zarotilo proti njemu. Godrnjaje seže v žep in dá hlapcu srebern goldinar; ko je ostal zopet sam, vzklikne ječé: »Torej štiri goldinarje me stojí ta pozabljivost!«

Tri sobote zaporedoma že ni bilo dohtarja Konca v jour-fixe. Shajala sta se le s Kreménom, s katerim sta se, ko je Konec še precéj dobro prodál kônja, koléselj, saní in konjsko opravo in je pozabil jéze, katero mu je vse to provzročilo nekaj dnij; mnogokrat sta se prav veselo spominjala izleta in pa velike svoje pozabljivosti, zavoljo katere so jima potem darovana jábolka bila také draga.

Četrto soboto pa je bil že zopet v tunelu pri »zeleni žabi«. Z glasnim ploskanjem so ga vzprejeli prijatelji, ko je vstopil in ni mu bilo treba dolgo prigovarjati, da je plačal za nekoliko litrov vina od hvaležnosti, da se je ozdravil »konjemanije«.

Književna poročila.

IV.

Pobratimi.

R o m a n. Spisal *dr. Josip Vošnjak*. V Ljubljani 1889. 231 strani. Lepó vezana knjiga stoji 1 glđ. 20 kr. ter je 1. zv. »Narodne knjižnice«, katero je začel izdajati *A. Trstenjak*.

Odkar smo se probudili Slovenci, imeli smo vedno može, ki so rabili vse svoje sile, da dobri, zapuščeni svoj národ učé, tolažijo in hrabrijó